

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Květen 2006

5. ročník

1/2006

Z OBSAHU:

Vrápenec malý	2
Želva bahenní	3
Provazovka, aneb Vousáči se vracejí	4
Lososí inkubátory	5
Kdo jinému jámu kopá	6-7
Starší nežli Starý mlýn	8-9
Zprávy z CHKO Labské přískovce	10-12
Geologické okénko	13
Nebezpečný smrk u Hřenska	14
Soutěže NP České Švýcarsko	15
Zabí koncert	16

Velká voda

Po letošní tuhé zimě se vyplnily katastrofické scénáře a opět přišla velká voda. K nejvíce postiženým obcím v rámci Čech patřilo tradičně i Hřensko. Tato osada je bita pro svou nevýhodnou polohu v sevřeném údolí při dolním toku Labe, ohrožovanou soutokem dvou řek. Proto pokud zůstane v klidu hladina Labe, může ještě hrozit nebezpečí ze strany Kamenice. Není tedy divu, že většina historických zpráv o Hřensku se zabývá právě povodněmi (nebo říčení skal).

Ve farní pamětnici místního kostela lze prakticky každý rok nalézt zprávu o úrovni hladiny řek při jarním tání a málokdy se v ní objevila úlevná poznámka „Byla mírná zima, velká voda nepřišla“.

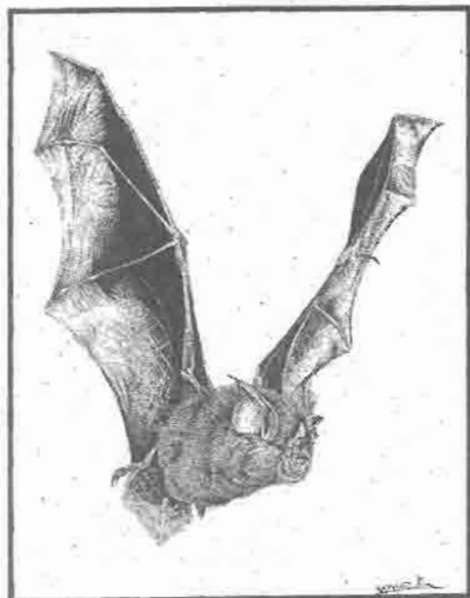
Jen pro představu se podívejme na události několika desítek let tak, jak je zaznamenali hřensští duchovní správci. Roku 1784 zablokoval páchod ledů Labe a v obci se vytvořilo velké jezero. Roku 1799 stoupla voda při jarní povodni o 792 metrů, v kostele zalila spodní část oltáře, na faře dosahovala do středu oken kuchyně. Roku 1804 tekla Kamenice přes mostovku Mezenského můstku. O rok později opět zalily řeky obec v důsledku

vytvoření přehradu našosovaných ker. Roku 1806 vystoupila Kamenice k faře. Roku 1824 chyběly 4 couly k zaplavení oltářního plátna. Tři roky nato bylo v kostele zhruba 1,5 m vody; tři dny se nesloužily bohoslužby. Roku 1828 se vylila v lednu Kamenice, voda opadla po čtyřech dnech. Po dvou letech překonala úroveň hladiny při březnové povodni o půl metru velkou vodu z roku 1799. Roku 1833 muselo být v lednu evakuováno dvacet rodin, o rok později voda opět pronikla až do kostela. Roku 1837 jezdili lidé na lodkách na bohoslužby, v březnu následujícího roku vystoupila Kamenice až na terasu fary. Velká voda roku 1845 zaplavila půl výškového metru kazatelny, lodkami se dalo projíždět do kostela okny, oltář se zřítíl. V dalším roce vysplhala voda do středu schodiště k faře. Roku 1854 chybělo 1,5 metru k zaplavení bytu faráře. Roku 1862 zaplavila hladina oltář, vystoupala až ke střeše; voda opadávala tři týdny...

A tak by šlo pokračovat dál. Bohužel je zcela jasné, že žádné „lepší příští“ zde očekávat nelze.

Natalie Belisová

Ještě jej můžeme vidět - vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*)

Vrápenec malý. Kresba © Petr Nesvadba

Kriticky ohrožený vrápenec malý je zástupcem savčího řádu letouni (*Chiroptera*) čeledi vrápenovití (*Rhinolophidae*). Z uvedeného vyplývá, že vrápenec není netopýrem v pravém slova smyslu, netopýři totiž patří do samostatné čeledi netopýrovití (*Vespertilionidae*), nicméně oba patří do již výše uvedeného řádu letounů. Na rozdíl od netopýrů vrápenec vydává ultrazvuk čenichem a ne ústy jako netopýři. Pro usměrňování signálu mají proto okolo čenichu **charakteristické výrůstky**, které jim dávají nezaměnitelné vzezření. Zvukové signály vydávané ústy mají pouze komunikační význam. Je zajímavé, že na rozdíl od netopýrů se nedokáží pohybovat po zemi či prolézat skulinami. Vrápenec jsou extrémními specialisty na lov v listovní, vynikají mimořádně obratným letem, při kterém dobře manévrují, takže dokáží proletovat hustou vegetací i spleť podzemních kanálků. V Evropě žije celkem pět druhů vrápenců. V ČR se vyskytuje pouze vrápenec malý a nepravidelně a velmi vzácně sem zaletují i jednotlivé kusy vrápence velkého (celkem prokázáno asi osm případů). **Vrápenec malý** loví v podrostu světlých listnatých lesů,

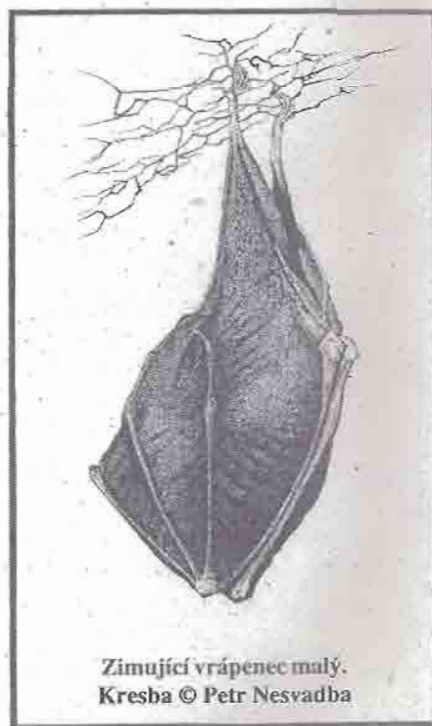
kolem křovin v polootevřené parkové krajině apod. Živí se hmyzem a potravu dokáže sbírat i z povrchu listů. Letní kolonie, které čítají kolem 10 - 20 jedinců, zakládá na půdách lidských staveb. Zde samice rodí pouze jedno mládě. Zimuje v teplých podzemních prostorách s vysokou vzdušnou vlhkostí, kde teplota neklesá pod + 6 °C. Při zimování visí jednotlivě volně v prostoru a balí se do létací blány, takže je nezaměnitelný s jinými druhy.

Labské pískovce leží při severní hranici jeho rozšíření v Evropě. Malá populace těchto milých zvířátek dosud žije v **kaňonu Labe** v CHKO Labské pískovce, který jim poskytuje vhodné klimatické podmínky, potravní zdroje, zimoviště a úkryty pro letní kolonii. Poprvé je v tomto území zjištěl významný severočeský zoolog Mgr. Zdeněk Bárta, který našel v Dolním Žlebu letní kolonii **9 samic s mláďaty**. Podle literárních údajů zde ještě v 70. letech 20. století zimovalo v různých jeskyních kolem 10 kusů. Po té nejsou k dispozici žádné další údaje. Je takřka jisté, že i tuto malou populaci potkal obdobný osud jako další populace v Čechách, kdy díky kontaminaci potravy chemickými látkami používanými v zemědělství, které způsobovaly neplodnost či přímo smrt a navíc ještě ve spojení s rušením na zimovištích a likvidací letních kolonií, došlo k zhroucení této unikátní populace. Tak se stalo, že v polovině 90. let 20. století jsem zde, spolu s kolegou Petrem Chvátalem z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR v Ústí n. L., našel pouze jednotlivé zimující vrápenec malý v počtu maximálně do tří jedinců. Naštěstí po roce 2000 dochází k nárůstu počtu zimujících jedinců až na současných asi deset kusů. Bohužel stále neznáme umístění letní kolonie, která bude pravděpodobně někde v oblasti Dolního Žlebu či Čertovy Vody. Ojediněle a nepravidelně jsou zimující vrápenec malý nacházeni i na jiných místech v širším okolí Děčína.

Vrápenec malý je v Labských pískovcích **velmi zranitelným druhem**, nejen z pohledu klimatických podmínek, ale i díky ohrožení letní kolonie, která může být zničena např. při opravě střechy či celkové rekonstrukci objektu. Také zimní úkryty jsou pod negativním tlakem člověka, neboť se v posledních letech čím dál tím větší skupiny, často i komerčně organizované, vydávají do podzemí za dobrodružstvím. Při tom dochází nejen k přímému rušení zimujících vrápenců a netopýrů, ale také vlivem pohybu velkého množství lidí, výdeji tepla a dýchání dochází ke změně mikroklimatu a vrápenec se budí ze zimního spánku. To má pro ně zcela fatální důsledky, které často končí jejich smrtí.

Zásadním předpokladem ochrany vrápenců malých na našem území je lokalizace umístění letní kolonie. Poté je bezpodmínečně nutné dohodnout s majitelem objektu podmínky ochrany. Je také možné uvažovat i o zabezpečení vybraných jeskyní před nežádoucím vstupem.

Pavel Benda

Zimující vrápenec malý. Kresba © Petr Nesvadba

VYHUBENÉ A NEZVĚSTNÉ DRUHY LABSKÝCH PÍSKOVců (ČESKOSASKÉHO ŠVÝCARSKA)

Díl 2. Želva bahenní (*Emys orbicularis*)

Původní areál rozšíření želvy bahenní zahrnoval jižní a střední Evropu, západní Asii a severozápadní Afriku.

Na území České republiky byla původně rozšířena na jižní Moravě v povodí dolních toků řek Moravy a Dyje, dále na severní Moravě v povodí řek Odry a Opavy a také v severozápadních Čechách v povodí řek Labe, Ploučnice a Kamenice. Všechny populace v ČR byly součástí populací želv bahenních v sousedních státech.

Želva bahenní, jejíž délka krunýře dosahuje max. 25 cm, osidluje stojaté a pomalu tekoucí vody, nejčastěji mrtvá ramena řek, pobřežní bažiny, hustě zarostlé nádrže, ale i rybníky. Nezbytnou součástí jsou vhodná místa ke slunění a kladení vajec. Zimní období překoná-

vá zimním spánkem zahrabaná na dně vodních nádrží. Je velmi plachá.

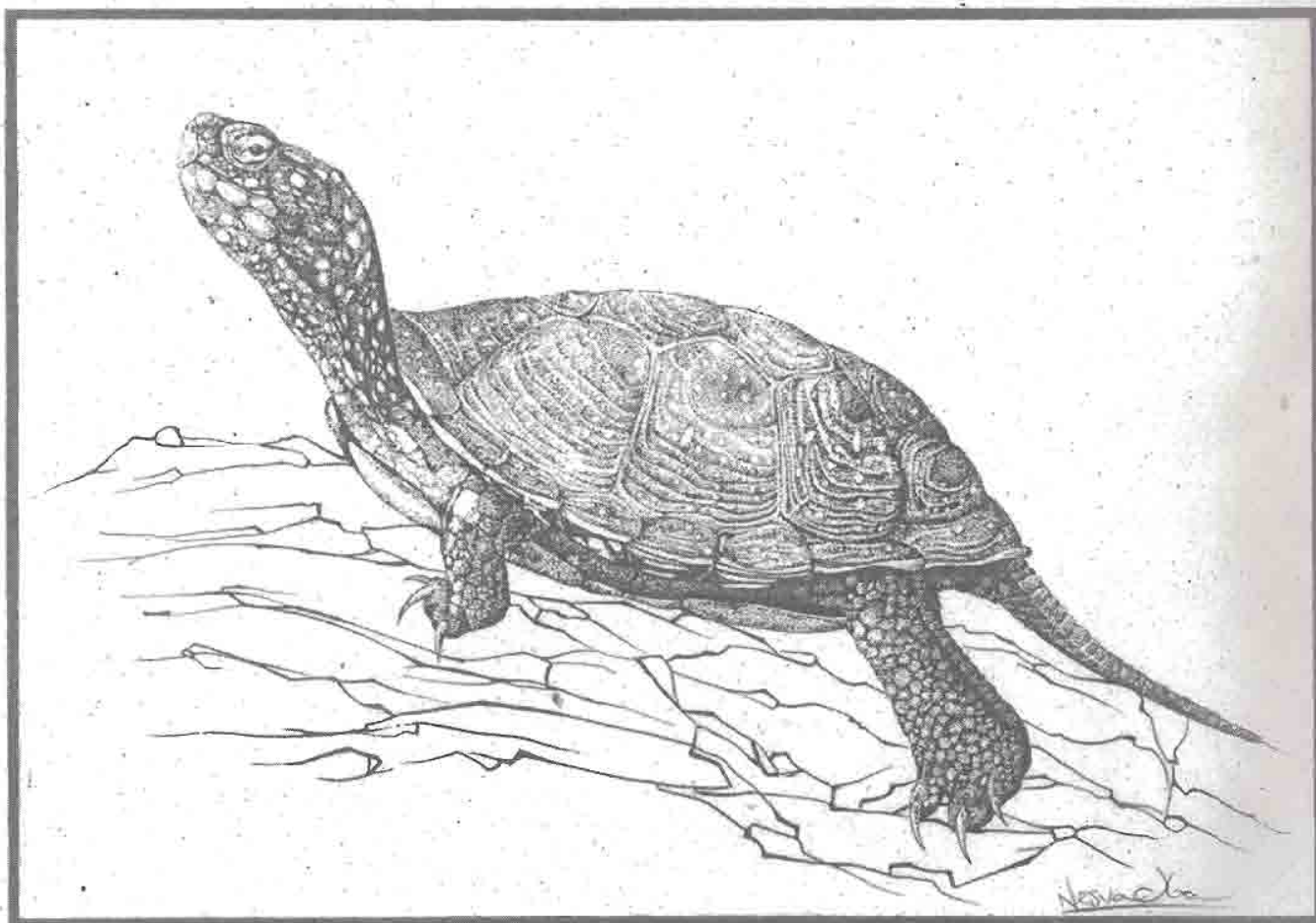
Dnes již vymizelá populace v našem regionu představovala **enklávu původní populace** zasahující k nám z nížin východně od řek Labe a Mulde v Německu. Z našeho regionu jsou známa následující útržkovitá zjištění:

- Srbská Kamenice, na břehu řeky, 1887
- Česká Kamenice, opakovaně na loukách, před rokem 1889
- Soutěsky u Malé Veleně, Březiny, opakovaně v druhé polovině 19. stol. a začátkem 20. stol.
- oblast Labe u Červeného vrchu v Děčíně, opakovaně v druhé polovině 19. stol. a začátkem 20. stol.
- Vilémov, krátce před rokem 1929
- Rumburk, 1968

V některých případech (např. zjištění v Rumburku a také zřejmě i ve Vilémově) je pravděpodobný únik ze zajetí či záměrné vypuštění do volné přírody.

Rozsáhlé vodohospodářské úpravy, meliorace, rozvoj průmyslu a s tím spojené prudké znečištění vod znamenalo **zánik naší unikátní populace**. S nostalgií a s velkou dávkou fantazie si můžeme už jen představit, jak asi muselo vypadat Labe a jeho přítoky, před tím, než člověk v rámci svého pachtění se za ještě větším ziskem nevratně zničil a poškodil tento unikátní kus přírody. Labe s čistou vodou a rozsáhlými mělčinami, rákosím a vodními rostlinami zarostlé tůně, s vrbovými porosty a písčnými plážemi.

Obrázek Labe s želvami bahenními sluncími se na jeho březích je bohužel jednou pro vždy ztracen. **Pavel Benda**

Želva bahenní

Kresba © Petr Nesvadba

Provazovka, aneb "vousáči" se vracejí

Nevím jak vy, ale já jsem si Stromovouse vždy představovala jako majestátní starý dub, s rozpraskanou hrubou kůrou, mohutnou korunou, celý porostlý mechy a lišejníky, jejichž chomáče visí z větví jako pentle, ale hlavně s obrovskými šedými vlajčícími vousy. A víte, z čeho by ty vousy byly? No přece z provazovek!

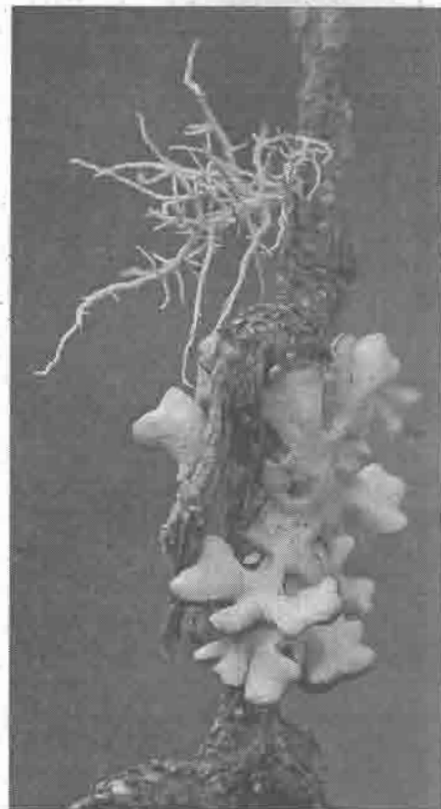
No jo, ale vy asi netušíte, co to provazovka vůbec je a jak vypadá, že ano? Provazovka, latinským jménem *Usnea*, je lišejník, a to ne lišejník ledajaký! Její tělo se skládá z větví, větévek, větviček a vlásků, takže připomíná chomáček provázků a odtud asi pochází i její jméno. Provazovky svojí šedou, šedozelenou a žlutošedou barvou připomínají vousy vlající z korun stromů.

Provazovky se vyskytují většinou v horských lesích s častým výskytem mlh, ale mohou růst i v nížinách na místech s vysokou vzdušnou vlhkostí např. v úzkých zaříznutých údolích a roklích.

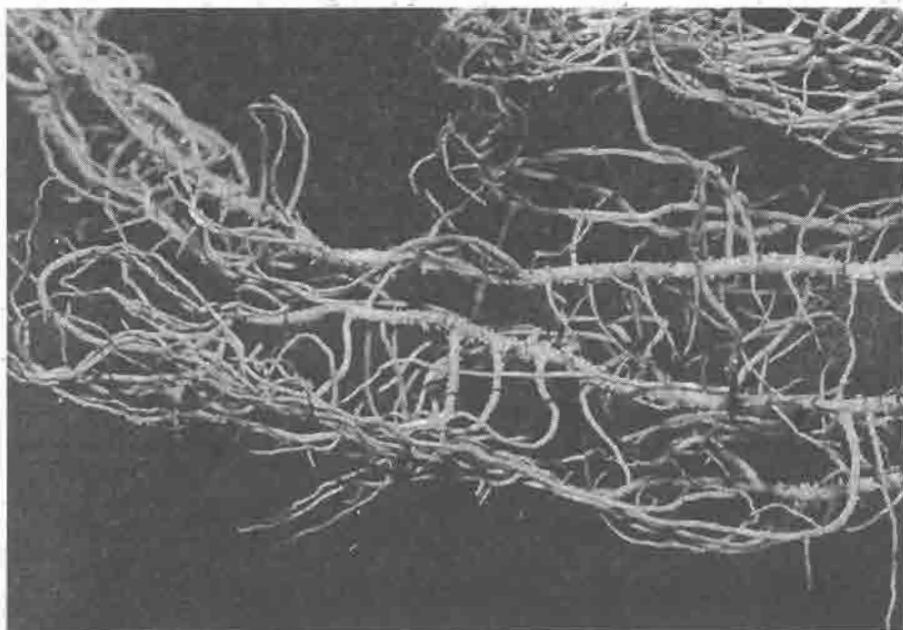
Největším evropským druhem je provazovka nejdelší (*Usnea longissima*), která tvoří až 2 m dlouhé provazce, které jsou rozvěšené jako girlandy v korunách stromů. Co je však důležité, provazovky jsou lišejníky citlivé ke znečištění ovzdu-

ší! Kde se objeví, tam si můžeme být jisti jeho čistotou.

Já jsem svoji první provazovku potkala na Šumavě a právě zde se můžete s provazovkami a řadou dalších krásných a vzácných lišejníků setkat. Komu se však nechce jet až na Šumavu, nemusí, provazovky se začínají objevovat i u nás v Českém Švýcarsku a jeho blízkém i vzdálenějším okolí. První provazovku, resp. „provazovčiči“ miminko, se podařilo objevit na mladém smrku nedaleko Jetřichovic a to přímo během bryologicko-lichenologické exkurze na podzim 2004. Našli ji ti nejpovolnější Štěpánka Slavíková a Zdeněk Palice - lichenologové (lidi zkoumajícími lišejníky) z Botanického ústavu AV ČR v Průhonicích. Objev provazovky v Labských písečcích se stal senzací, neboť poslední údaje odtud pocházejí z roku 1928! Další nálezy na sebe nedaly dlouho čekat. Během loňského roku bylo objeveno na území národního parku a jeho blízkém okolí pět nových lokalit. Provazovky zde rostou na listnatých i jehličnatých stromech, z listnáčů dávají přednost dubům, z jehličnanů pak preferují modřín. Jelikož jsou to zatím „provazovčiči“ miminka, batolata a děťátka, není možné spolehlivě říci,

Mladé provazovky (*Usnea* sp. div.) - nahoře - často rostou ve společnosti lišejníku terčovky bublinaté (*Hypogymnia physodes*) - v dolní části snímku pod provazovkou. Foto Miloš Trýzna

Detail dospělé provazovky.

Foto Václav Sojka

ke kterému druhu patří. Provazovky často rostou na větévkách modřínů, které jsou bohatě porostlé lišejníkem terčovkou bublinatou (*Hypogymnia physodes*). Občas jsou doprovázeny i dalším, v Českém Švýcarsku vzácným lišejníkem, citlivým ke znečištění ovzduší, vousatcem *Bryoria fuscescens*.

Potkáte-li provazovku při svých toulkách přírodou, v žádném případě ji NE-SBÍREJTE! Usmějte se na ni, pozdravte ji, zapamatujte si místo výskytu, chodte ji navštěvovat a pozorujte, jak pěkně roste ☺. Podaří-li se nám udržet pozitivní trend ve zlepšování kvality ovzduší, můžeme se dočkat vlajčících vousů provazovek, které nás budou provázet při toulkách Českým Švýcarskem a možná jednou potkáme i Stromovouse.

Ivana Marková

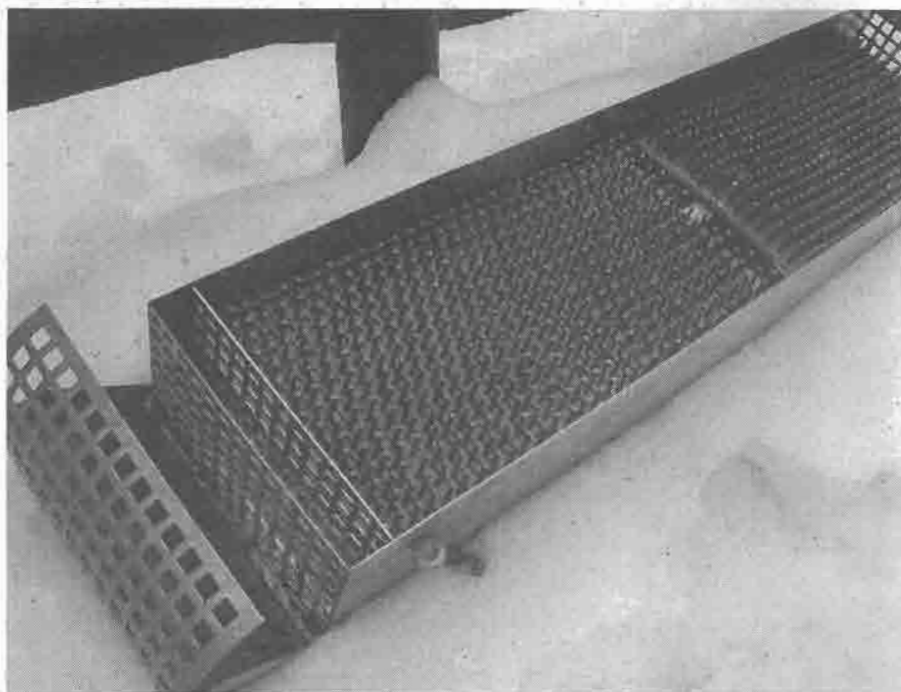

Lososí inkubátory na Kamenici

V minulých měsících došlo na dolním toku řeky Kamenice k významné události. Byly tam totiž instalovány **inkubátory lososích jiker** a byl tak zahájen projekt, jehož hlavním cílem je zjistit vhodnost použití *Firzlaffova inkubátoru lososích jiker* pro podmínky českých toků. Získané výsledky bude možné porovnat s výsledky dosaženými při obdobných projektech v zahraničí.

Firzlaffův přístroj je novou generací líhnařského aparátu pro líhnutí jiker v přírodě a byl použit pro reintrodukcii lososa obecného (*Salmo salar*) v povodí Rýna. V České republice se tento inkubátor používá od roku 1996, kdy byl využit k zarybnění vodních toků přírodě blízkým způsobem. V letech 1998 – 2000 byl přístroj testován také k ověření líhnutí jiker pstruha obecného (*Salmo trutta*). Dosažené výsledky byly velmi úspěšné v porovnání s líhnutím u volně vytřeňovaných jiker v přírodních podmínkách.

Z těchto důvodů došlo v polovině března tohoto roku k instalaci tří Firzlaffových aparátů s lososími jikrami v Tiché soutěsce v Národním parku České Švýcarsko. Do každého přístroje bylo dáno přibližně 1000 kusů oplodněných jiker ve stádiu tzv. očních bodů. Jikry byly umístěny na speciální podložku (viz obr. vpravo nahoře), která napodobuje šterkovité dno přirozeného vodního toku, kam dospělí lososi své jikry zahrabávají.

Celkový pohled na otevřený Firzlaffův inkubační přístroj. Foto: Miloš Trýzna

Po umístění aparátů bude nutné jikry pravidelně kontrolovat. Pro včasné odhalení některých chorob (především zaplísňení jiker) je nutné kontrolu v tomto období provádět každý druhý den a případně napadené jikry neprodleně odstranit. Předpokládá se, že k vykulení jiker by mělo dojít v rozmezí jednoho měsíce. Již koncem dubna by tedy mohl mladý lososí plůdek opustit inkubátory a vy-

plout do volné přírody. Přirozenou cestou se tak naváže na reintrodukční program *Losos 2000*, který byl na řece Kamenici zahájen již v roce 1998. Velký a upřímný dík patří zejména nadšeným ichtyologům z Jihočeské Univerzity, Českého rybářského svazu a AOPK.

Miloš Trýzna
s přispěním Ing. Pavla Vrány
a Bc. Tomáše Kavy

Vlastní instalace inkubátoru v Tiché soutěsce

Instalace inkubátorů bývá v terénu značně náročná... Na obrázku Jan Šmíd z ČRS (zachraňující) s autorem výzkumu Pavlem Vránou (padající). Obě foto: Miloš Trýzna

Kdo jinému jámu

Jedním z mála zvířat, která z naší krajiny zmizela a po kterých ani dnes neplácí žádní ekologičtí aktivisté, je vlk. K hubení této šelmy bylo vydáno nejedno nařízení; při rozlišování zvěře na užitečnou a škodnou nebyl u vlka nikdo na

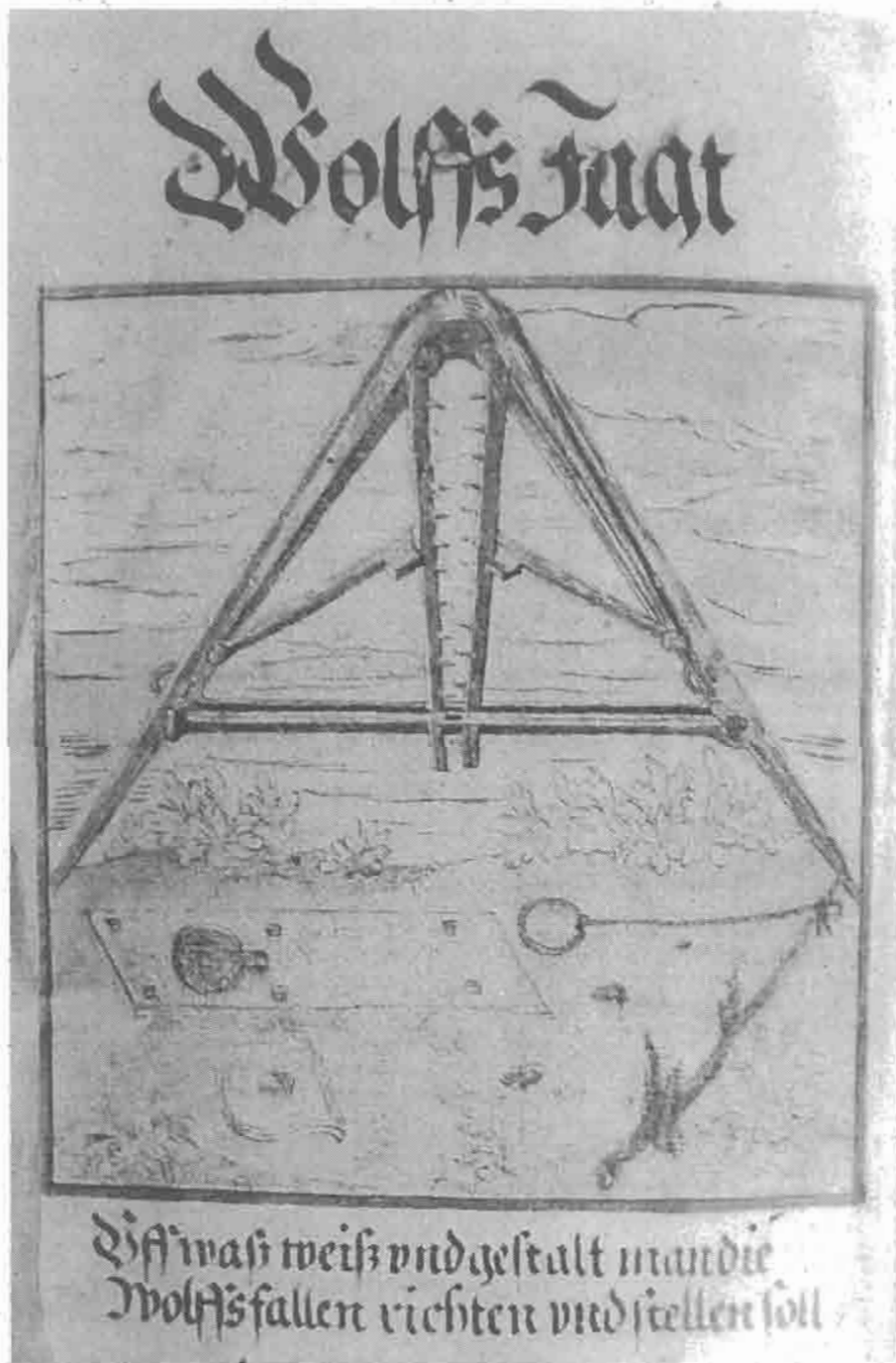
vážkách. Tak byl lov na vlka záležitostí všech, nikoli pouze šlechty či lesního personálu. Samozřejmě se našla i období, kdy hladomor stíral rozdíly mezi „škodnou“ a „vítaným úlovkem“. Jedním z takových let byla třeba zima roku 1677.

Tenkrát se na hranicích českokamenického panství s Jiřetínem objevilo mnoho vlků. Místní obyvatelé je hrdinsky pobili – a bez velkého zaváhání zkonsumovali. Nikoho ani nenapadlo zanést hejtmánovi důkaz o úlovku, ačkoliv bylo známo, že komu se podaří zahubit vlka a předložit stanovenou část zvěřete (např. uříznutou hlavu), dostane peněžitou odměnu.

Střílení škodné patřilo k běžným povinnostem lesníků a kromě toho i vybírání a zabíjení mláďat v době kolem svatodušních svátků. Tak se například roku 1685 dočteme v úřední zprávě českokamenického hejtmána vrchnosti, že lesní adjunkt vystopoval pět vlčat nedaleko Jedlovského rybníka. Tři mláďata zastřelil, dva zbylí zoufalci se ale bránili a nechtěli se nechat vytáhnout z díry. Adjunkt tedy rozdělal oheň a šelmy vykouřil. Za všech pět vlčků dostal zapláceno.

Na vlka bývaly ličeny i pasti. Kromě želez, zvaných kapkan, se hojně budovaly vlčí jámy. Již roku 1268 vydal král Přemysl Otakar II. instrukci vybudovat v každé vsi vlčí jámu, do níž se jako návnada dávala husa nebo podsvinče. Jenže: „kdo jinému jámu kopá...“ - do jam nepadali pouze vlci, ale i jiná zvěř a samozřejmě i lidé. Proto bylo čas od času vydáno nařízení jámy zrušit a zasypat. Odpovědí na tento počin však bylo pokračování rozmnožení nebezpečné šelmy a následně nové budování jam „modernějším způsobem“. Na příklad aby se zamezilo úrazu lidí, umísťovaly se k jamám varovné cedule. Jenže kolemjdoucím, procházejícím lesem za tmy, to moc platné nebylo.

V červnu roku 1691 provedli českokameničtí lesní zaměstnanci vizitaci jedné jámy, která se i přes platný zákaz zemského gubernia zachovala u hranic s markvartickým statkem Dittrichsteinů. Našli v ní pouze srnu a tamní adjunkti tvrdili, že se zde občas polapí i jelení či černá zvěř. Ovšem na jedenáct obhlídek bývá jáma v deseti případech prázdná. Příliš užitek z této metody tedy neplynulo, spíše nebezpečí. V úředního hlášení hejtmána z České Kamenice své vrchnosti roku 1691 se dozvídáme, jak ona vlčí jáma

Kapkan

kopá...

vypadala; měla čtyřúhelný půdorys o délce strany 10,5 lokte a dosahovala hloubky až 5,25 lokte. Dno vysekáno v kameni a v něm byly umístěné dřevěné bodce. Hejtman žádal majitele statku o nápravu situace. Jáma byla blízko komunikace, kterou používali mimo jiné obyvatelé Kinského (ale i thunovského) panství. „Černá jáma“ měla být zasypána. Nestalo se tak.

Rok po nepříjemném jednání se objevila na území provinilce u hranic se Srbskou Kamenicí další zapomenutá vlčí jáma. A ani tentokrát se nikdo neodhodlal past sanovat, ačkoliv argumentaci ve sporu podpořila i vyšší vůle. V létě roku 1696 se do sporné vlčí pasti zřítíl jetřichovický sedlák Hans Hieke. Vážně si poranil hlavu a v tomto ohrožujícím stavu strávil v jámě čtyřia dvacet hodin, než jej vysvobodil lesní adjunkt. Sedlák se svou příhodou nikomu nepochlubil, českokamenický hejtman se o všem dozvěděl jen náhodou. Při návštěvě jetřichovické rychty si úředník všiml ovázané hlavy nešťastníka a ze zdvořilosti se jej optal, co se mu přihodilo. Odpověď jej vyvedla z míry a tak už po zatvrzelém sousedovi nechtěl již jen zasypání pasti, ale i peněžní satisfakci za léčení poddaného. Navíc se hejtmanovi doneslo, že v tom samém roce již do jámy spadla i jedna žena z České Kamenice. Če-káte-li v tuto chvíli kladné a spěšné vyřízení požadavků na odškodnění a zasypání pasti – pak marně. Z úřadu sousední državy pouze doputovalo písemné vyrozumění, že se dle jim dostupných zpráv sedlák v Markvarticích údajně pilně posilňoval pivem a odcházel ve značně podroušeném stavu. To, že již několik let existuje zemské nařízení, které zakazuje existenci jam pod vysokou pokutou, nijak nekomentoval. Nakonec se tedy hejtman obrátil se stížností do Prahy a věc se dostala před krajský úřad.

Jak to nakonec s nebezpečnou vlčí jámou dopadlo, se už ze správ hejtmana nedozvíme. Nebyla první ani poslední zapomenutou pastí. Konec konců – ani českokamenická vrchnost nebyla bez másla na hlavě... V lese u Štítů nedaleko Doubické cesty při troše pozornosti objevíme jeden z jejich restů. A při troše nepozornosti můžeme i dnes okusit zážitek opilého sedláka Hiekeho.

Natalie Belisová

Vlčí jáma.

Vlčí jáma u skalního útvaru *Rechenmachers Hut* u Štítů, katastr Zadní Doubice.

... Starší, nežli Günterův

Starý mlýn v Jetřichovicích, dobový pohled

Přiběh vodních technických děl v Českém Švýcarsku má ještě stále mnoho neznámých kapitol. Vraťme se například do Jetřichovic, na místo, kde dnes stojí hostinec Starý mlýn. Jeho historii byla v posledních dvou letech věnována nemalá pozornost. Přesto se stále daří doplňovat jeho historii o nové poznatky a posouvat se zpátky po časové lince. V současné době již víme, že toto místo na Jetřichovické Bělé bylo pro potřeby technického zařízení upraveno mnohem dřív, než zde vyrostl obilný Günterův (Starý) mlýn. Jeho předchůdcem totiž bývala **pila**, zvaná *Dittersbacher Bretmühl* (Jetřichovická pila).

Určit přesné stáří Jetřichovické pily se dosud nepodařilo. Bůh sudí, jestli i ona neobsadila místo dávno zpustlého mlýna, zmiňovaného v českokamenické městské knize k roku 1451. S jistotou můžeme říct pouze to, že pila byla nejspíše postavena po roce 1515 a roku 1620

již bezesporu existovala. První mezník je určen obsahem prodejní smlouvy celého panství Mikuláše Trčky z Lípy Salhausenům. V té době ještě v Jetřichovicích žádná pila nestála. (Nebo také „právě v této době“, nelze totiž zcela vyloučit možnost, že smlouva byla sepsána ve chvíli, kdy byla pila z nějakého důvodu mimo provoz). Tak doposud nejstarším záznamem o pile v Jetřichovicích je torzo úředních zpráv z roku 1620, kdy se zde zpracovávalo dříví z revíru *Budersdorf* (Purkartice) a *Nassergrund* (Mokrý důl u Tokáně). Současně se lze dozvědět, že rybník, který zásoboval pilu vodou, byl (tak jako všechny rybníky u zbylých devíti pil českokamenického panství) využíván pro pěstování ryb; ve zprávě se uvádí i množství zde vysazených kaprů.

Na jméno pilaře z Jetřichovic si musíme, bohužel, počkat až do 14. února 1646, kdy se v matikách objevil zápis o narození *Mathese*, syna *Thomase Rich-*

tera, pilaře. Kromě titulu „pilaře“ se však objevuje jméno Richterů i s označením „mlynář“. To proto, že kromě katru hospodařili Richterovi i na olejné zv. *Richtersmühle*. Kde přesně stála, prozatím nevíme, ale nejspíš o něco blíže k centru obce.

Roku 1673 (od této doby si nechávali majitelé panství zpracovávat soupisy lidu všech svých obcí a tak můžeme pohodlně sledovat osudy všech rodin) *Mathes Richter* převzal štafetu po svém otci a pracoval na jetřichovickém katru. V té době bychom v obci napočítali pouhých deset usedlostí, v nichž žilo celkem 134 obyvatel. Mezi nimi i sedmadvacetiletý pilař *Mathes Richter* se svou ženou *Dorothou*.

Pila v Jetřichovicích byla jednuška, poháněná kolem na horní vodu. Ve srovnání se svými konkurenty nepatřila k těm nejvýkonnějším. Pověst, kterou zaznamenal ve své kronice *Ernst Vater* praví, že

(Starý) mlýn v Jetřichovicích

když zdejší pilař spustil pilu, beze spěchu odcházel „na pivo“; po svém občerstvení a návratu domů ještě stále nebyl kmen dořezán. Tomuto tvrzení přitakávají i účty pil v dobových měsíčních cedulích lesních – produkce Jetřichovické pily, vskutku, ke špičce českokamenických katrů nepatřila.

Mathes Richter nebyl majitelem pily, ta patřila vrchnosti. To, že syn převzal provoz katru po svém otci bylo spíše způsobeno tím, že vrchnost dlouhodobě bránila řemeslníkům vzít si víc jak jednoho učedníka. Šanci vyučit se řemeslu (a to jak pilařskému či mlynářskému, ale i sklářskému) tak mívali především synové mistra. Dříví, které se zde zpracovávalo, ke katru navázeli místní poddaní v rámci svých robotních povinností. V praxi to probíhalo tak, že při úředních dnech dostal příslušný rychtář za úkol obstarat na konkrétní den určitý počet lidí, kteří museli přivést pokácené kmeny k pile. O odbytu se rovněž pilař nestaral. Každý revír míval své trhy s dřívím (datum rovněž bývalo stanovováno vrchností), prodej dřeva na pile byl možný jen po úředním schválení. Na příklad roku 1691 bylo dovoleno jednomu zdejšímu sedlákovi nechat si na pile nařezat truhlářská prkna na opravu svého domu. Ve stejném roce si zde nechal nařezat prkna i jetřichovický rychtář, jelikož potřeboval postavit větší stůl ve své krčmě. Ten starý nepostačoval množství pijáků piva (ročně vytočil rychtář až k 60 větelům moku). Svolení vrchnosti bylo samozřejmě zapotřebí i v případě, že kmeny, z nichž se zde vyráběla prkna, byly majetkem žadatele; že vyrostly v jeho vlastním lese.

Nutné opravy na technickém zařízení hradila vrchnost. V pravidelných úředních zprávách se lze dočíst kdy a na jaké pile bylo požezáno kolik dřeva na zhotovení nového vodního či palečního kola pro který katr, jetřichovický nevyjímaje.

Roku 1690 pilař Richter zemřel, zůstala po něm vdova se dvěma syny. Pila fungovala dál - až přišel osudný rok 1695. Jednoho pátečního odpoledne v květnu se nad Jetřichovicemi strhla velká bouře. Vichřice a kroupy tehdy napáchaly v širokém okolí mnoho škod. Ty nejhorší však

postihly právě Jetřichovickou pilu. Do rybníku nad katrem nateklo takové množství vody, že se provalila hráz a velká vlna i s rozlámanou dřevěnou konstrukcí hráze a s čerstvou rybi násadou se vyřítily na pilu. Povodeň měla katastrofální následky. Celé technické zařízení přišlo vniče: vodní a paleční kolo i výchylná kladka. Vlna spláchla část příjezdové cesty, všude dokola se válely klády. Svěmu osudu, bohužel, neunikl ani samotný objekt katru. Pilíře, na kterých budova stála, byly vytrženy ze země a odplaveny. Pila sice zůstala stát, ovšem nakloněná na bok a natolik poškozená, že již první zpráva hejtmana po kalamitě zněla, že ji bude nutné, spolu s hrází rybníka, během léta postavit zcela od základu nově.

K výstavbě nové Jetřichovické pily však nikdy nedošlo. Už o měsíc později začal hejtman uvažovat o rentabilitě celého podniku. Jak již bylo řečeno, zdejší katr nebyl příliš výkonný a tak se začalo přemýšlet, jestli by namísto velké investice do vybudování nové pily se spíše nevyplatilo věnovat peníze na rozšíření pily v Srbské Kamenici, zv. *Hammerbretmühl* (Hamerská pila v místech dnešního rekreačního zařízení Ferdinand). Ta měla v té době dvě řezná soustrojí a byla dostatečně personálně obsazena, že by podle slov tamního pilaře, zvládla i ob-

sluhu dalšího. K variantě posílení Hamerské pily se stavěli kladně i poddaní, i jim by více vyhovovalo dovážet dřevo tam, než-li do Jetřichovic. Tak zůstalo místo po Jetřichovické pile prázdné. Ne nadlouho. Již v říjnu téhož roku se na vrchnost obrátil Mathes Kotzner z Horního Prysku s lákavou suplikou. Tento muž byl již 20 let vyučeným mlynářem. Po svém návratu z vandru (v původním slova smyslu, tedy z cesty na zkušenou) nemohl na zdejším panství získat žádný mlýn, na kterém by se zakoupil a provozoval své povolání. Dokonce se z nouze vyučil i sklářskému řemeslu a živil se v Kamenickém Šenově jako sklář. Když se dozvěděl o vývoji situace kolem Jetřichovické pily, osmělil se požádat vrchnost, aby mohl na místě zaniklého katru postavit obilný mlýn. Vznik mlýna by ulehčil i místním poddaným, kteří do té doby museli jezdit se svým obilím do Marschnerova mlýna v Srbské Kamenici – a někdy dokonce až do České Kamenice. Řešení se zdálo být pro všechny strany výhodné a tak na místě staré pily vyrostl „Starý mlýn“. To, že reálná skutečnost pak nebyla natolik růžová, jak si ji první mlynář maloval a že nakonec byl odvážlivec nucen mlýn pár let poté prodat Jacobu Günterovi, je již jiným povídáním.

Natalie Belisová

Starý mlýn v Jetřichovicích, dobový pohled

Praxe a práce studentů v Labských pískovcích

Tento krátký příspěvek je poděkováním studentům České zemědělské univerzity v Praze - Suchdole, fakulty lesnické a environmentální, kteří počátkem září loňského roku prováděli různá opatření ke zlepšení přírody Labských pískovců a zároveň se snažili „pochytat“ nějaká moudra od kolegy Pavla Bendy a mé osoby. Seznámení s problematikou fungování správy a výkonu činností patří ke každoročnímu průběhu praxí studentů. Nicméně studenty je potřeba i fyzicky potrápít, aby si vážili studia a pilně se připravovali na zkoušky při vzpomínce na tvrdou praxi, kterou jsme studentům přichystali.

Studenti pomáhali při ožínání stromků, úklidu pokosené

biomasy a především při úklidu vodního toku Přírodní rezervace Pavlino údolí. Několik naplněných pytlů s odpady a vším nepotřebným, jako např. zánovní koberec, odvezl na řízebnou skládku státní podnik Povodí Ohře. Za tuto velmi operativní spolupráci bychom chtěli poděkovat.

Téměř vždy se ale vzpomíná na to dobré, co člověk prožil, a věříme, že praxe jsou pro studenty přínosem a že si alespoň něco odnesou nejen v podobě odpadků z řeky Chřibské Kamenice. Doufáme, že všichni studenti a vedoucí praxí, kteří přijeli do naší oblasti a přiložili ruku k nápravě zdejší přírody, za čas opět Labské pískovce navštíví.

Petr Bauer

Pozor, vyletí ptáček!

Studenti v akci.

Foto: Hana Podskalská

Podvodníci, vodníci a potápěči

Ač je to neuvěřitelné, najdou se v Labských pískovcích místa, která jsou vlhká až mokrá nebo se dokonce setkáme s rybníkem či nějakou tůň.

I když se zdá, že u nás v pískovcích stále prší, přesto tu vody není příliš. Je totiž obecným pravidlem, že přes písek či pískovec voda protéká, a proto jsou Labské pískovce poněkud chudé na mokřady a trvalé vodní toky. Výjimku tvoří některé menší říčky protínající pískovcové území (nejznámější jsou Kamenice, Krinice, Chřibský potok). Řada dalších drobných potůčků teče pouze jen určitou část roku např.: při tání sněhu nebo dlouhodobějších dešťových srážkách.

Labské pískovce neoplývají množstvím mokřadů, rašelinišť nebo vlhkých luk v této oblasti jich bylo a je pomálu, přesto docházelo v minulosti k jejich likvidaci, protože obecně byly pro člověka něčím nepříjemným a obtěžujícím. Vlhké louky se hůře obdělávaly, tůně byly plné komárů a z bažin vylézaly bludičky a hadi.

Teprve s odstupem času po negativních zkušenostech s odvodňováním krajiny, kdy nám vznikly neúrodné pustiny, na-

stala doba tzv. **revitalizací** a lidé začali pohlížet na mokřady jako na věc, která jim může pomáhat např.: při povodních nebo čištění odpadních vod.

Dále je tu i další význam mokřadů, a to je zdroj ohrožených rostlinných a živočišných druhů. Lidé mokřady nejen ničili, ale určitým způsobem je upravovali a typickým příkladem těchto úprav je jihočeská krajina. Každý kraj má své „vodní“ inženýry, někteří jsou mezi námi, např. Pavel Benda nebo bobr evropský, jiní jsou zapomenuti (např. tvůrce Královomlýnského rybníka).

Konečně se dostávám k jádru věci a chtěl bych Vás seznámit s rybníkem, který leží uprostřed hlubokého smrkového lesa 1 km od hranic s Německem.

Rybník byl vybudován na potoce Napajedla přibližně v 16. století a sloužil jako zdroj energie pro mlýn, který stával spolu s hájovnou pod rybníkem u staré obchodní cesty vedoucí z Čech do Německa. **Hájovnu i mlýn semlel čas bolševika** a na místech, kde proudil život a práce, se setkáme jen s rozvalinami a připomínkou mlýnskému kole, kterou zde instalovaly Lesy

České republiky. Osud plynul s časem a v polovině 20. století byl rybník vypuštěn a okolo roku 1964 se započalo s jeho úpravami (vyhrnutí dna, oprava hráze, vápnění, opakované zkušební napouštění a vypouštění). Během posledních 20 let nebyla prováděna žádná manipulace s vodní hladinou a rybník je v menší míře využíván k rekreačním účelům, především skautským či dětským táborem, který je provozován v místě bývalého mlýna a hájovny.

Rybník by upadnul v zapomnění, kdyby se v létě roku 1999 okolo něj nezastavila parta "bláznivých" botaniků a z vody nevytáhla takovou divnou kytku, kterou nikdo z nich v životě neviděl. Po hodině bádání a velmi pozdním obědě se nakonec podařilo tuhle kytku určit a všichni (Jirka Hadinec, Jirka Brabec, Honza Suda a já) jsme měli upřímnou radost, protože se nám podařilo najít rostlinu, kterou v Čechách a na Moravě nikdo neviděl téměř 50. let. Vyhynulý rostlinný druh žabníček vzplývavý (*Luronium natans*) si tu klidně rostl a nedal o sobě vědět orgánům ochrany přírody a ani Evropské komisi, která ho zařadila do přílohy evropské směrnice jako prioritní druh, požívající zvláštní ochrany.

SCHKO Labské pískovce zajistila ochranu této lokality vyhlášením za přírodní památku v roce 2000. Další sledování žabníčku s cílem zjistit jeho ekologické požadavky a nároky na prostředí jsou systematicky prováděny od roku 2004, kdy se asi poprvé v historii Labských pískovců na území objevili potápěči, kteří začali oficiálně zkoumat vodní prostředí na území Labských pískovců.

Ke sledování velikosti a dynamiky populace žabníčku byla zvolena metoda podvodních bójek a transektů, vymezujících jeho porost. Vzdálenost a šířka vymezených úseků je měřena od hráze po dně rybníka k bóji a případný rozdíl (např. ústup žabníčku nebo postup z vymezeného prostoru) se jednou ročně na podzim zaznamenává.

Za účelem ochrany žabníčku byl Královomlýnský rybník (parcelské číslo 230, rozloha 0,60 ha, k.ú. Maxičky) v listopadu roku 2000 vyhlášen přírodní památkou (vyhláška č. 2/2000). Žabníček je bohužel druhem mizejícím v celé Evropě především z důvodu eutrofizace vodního prostředí a provozování plavby na kanálech, kde dochází k jeho mechanickému poškození. Vzhledem k radikálnímu úbytku byl zařazen i do přílo-

Žabníček vzplývavý (*Luronium natans*)

hy směrnice: *Přehled druhů z přílohy II směrnice 92/43/EHS o stanovištích*, jako prioritní druh pro Evropské společenství. Na základě této skutečnosti Agentura ochrany přírody a krajiny podala návrh na vyhlášení evropsky významné lokality Královomlýnský rybník (kód lokality CZ0422079). V současné době má lokalita dvojí ochranu - je přírodní památkou a Evropsky významnou lokalitou, bohužel ani jeden z těchto argumentů neovlivnil mecenáše, který by uvolnil finanční prostředky na opravu havarijního stavu hráze Královomlýnského rybníka. Možná tedy přijdeme z důvodu lidské liknavosti a nezájmu o jednu z evropsky významných lokalit žabníčku vzplývavého.

V rámci péče a zachování genofondu byly po dohodě s vlastníkem pozemku (Lesy České republiky s.p.) vyhloubeny menší tůňky, kam bylo vždy několik rostlinek žabníčku přeneseno, aby bylo založeno více populací žabníčku.

Závěrem lze jen doufat, že hráz rybníka a tůňky s žabníčkem nějaký čas (alespoň po dobu existence Evropské unie) vydrží a my budeme moci v Labských pískovcích tuto vodní rostlinu ještě nějaký čas obdivovat.

Petr Bauer

Potápěči na Královomlýnském rybníku.

Foto: ???

Netopýr parkový (*Pipistrellus nathusii*)

- nový druh netopýra pro Labské pískovce (České Švýcarsko)

Díky intenzivním zoologickým průzkumům se podařilo prokázat pro Labské pískovce nový druh savce, a to neto-

pýra parkového. Tento druh jsme zaznamenali dne 20. 6. 2005 v prostoru Labe u Dolního Žlebu. Toto zjištění je pro nás o to cennější, že se jedná o letní nález, tudíž nelze vyloučit ani jeho rozmnožování na zdejších územích. Netopýr parkový byl zjištěn pomocí speciálního přístroje - **detektoru na netopýry**, který je schopen zachytit netopýří ultrazvuk. Následně je již v pohodlí kanceláře tento zachycený zvuk analyzován pomocí počítačového programu a převeden do grafů a křivek. Jelikož má většina netopýrů charakteristickou frekvenci a stavbu zvuku, je možno vyčíst jaký druh netopýra zvuk

vydal. Je však nutno podotknout, že se jedná o velmi složitou metodu.

Ještě asi před 20 lety patřil tento druh v ČR k nejvzácnějším netopýrům. V posledním desetiletí se však situace radikálně změnila, a to nejen díky novým výzkumným metodám (např. detektory na netopýry), ale i díky posunu jeho areálu na naše území. Původně byl totiž tento druh charakteristickým obyvatelům tajgového (boreálního) pásma. Dnes je však rozšířen téměř v celé kontinentální Evropě.

V oblasti Labských pískovců (Českého Švýcarska) bylo zjištěno dosud **16 druhů netopýrů** (včetně výše uvedeného netopýra parkového). Z ČR je aktuálně známo 24 druhů. **Pavel Benda**

Výstavy na Labských pískovcích 2006

Správa Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce pořádá již několik let řadu zajímavých výstav. V minulých letech jste u nás měli možnost zhlédnout obrazy, plastiky i fotografie, jak z různých koutů světa, tak i ze známých míst v Labských pískovcích a Českém Švýcarsku.

V roce 2006 chystáme výstavy dokonce na třech místech – ve vestibulu Správy CHKO Labské pískovce v Děčíně, v Galerii Na Schodech v Tisí a nově též v Klášterci nad Ohří, kde má Správa detašované pracoviště.

Každá z uvedených výstav bude zahájena vernisáží, kde budou mít návštěvníci možnost se seznámit s autory vystavovaných děl.

Svá díla zde však nevystavují jen známí malíři a fotografové, ale i amatérští výtvarníci a žáci škol. Smyslem výstav je totiž, mimo jiné, dát prostor a motivaci zejména začínajícím umělcům, kteří dokáží mnohdy zdánlivě již zmapované oblasti umění dát zcela nový rozměr.

Správa CHKO Labské pískovce

leden – únor	Jan Bučina	fotografie
březen – duben	Jiří Urban	fotografie
květen – červen	Václav Sojka	fotografie
červenec – srpen	Jaroslav Valečka	obrazy
září – říjen	Pan Látal	fotografie
listopad – prosinec	Jan Pražan	obrazy

Galerie Na schodech v Tisí

duben	Miroslav Matouš	obrazy (olej, pastel)
květen	Volný termín	
červen	Žáci z AVU	obrazy
červenec	Marcela Vichrová	obrazy
srpen	Luděk Masar	fotografie
září	Štěpánka Janstová	výrobky žáků ze ZŠ Tisá

Kláštevec nad Ohří

leden – únor	Hans Pisko	obrazy
březen – duben	Jan Bučina	fotografie
květen – červen	Radek Fišer	fotografie
červenec – srpen	Volný termín	
září – říjen	Petr Glöckner	fotografie
listopad – prosinec	Volný termín	

Na všechny výstavy Vás srdečně zveme!

Pokud máte zájem o pravidelné zaslání pozvánek na všechny pořádané výstavy, a nebo u nás chcete sami vystavovat, pište na adresu: lenka.ivanovska@schkocr.cz

Lenka Ivanovská

Skalní převisy - přirozená přístřeší v pískovcové krajině

Za skalní převisy jsou v obecně považovány rozsáhlejší skalní výklenky až jakési mělké polojeskyně, tvořící v krajině přirozená přístřeší a útočiště před nepohodou. Prostor tvořící převis má často výrazný strop a šířkou přesahuje svou délkou, tím se také liší od klasických jeskynních prostor (ty jsou vždy delší než širší). Pískovcové převisy jsou běžné ve všech skalních městech a pískovcových oblastech. Jejich počet na území ČR je odhadován na několik tisíc a mnohonásobně tak převyšuje například počet krasových jeskyní (Cílek in Svoboda 2003).

V Českém Švýcarsku se převisy nejčastěji vyskytují na úpatí vysokých skalních stěn. Běžné jsou výklenky hluboké 2 až 5m, široké 5 až 20m a mohou dosahovat výšky až několika metrů. Jejich rozměry i tvar se díky nekončícímu působení vnějších činitelů průběžně pomalu mění. Většina převisů vzniká v měkkých polohách pískovce postupným vyvětráváním méně odolného materiálu nebo vlivem boční eroze říčního toku. Důležitým činitelem jejich tvorby je navíc gravitace způsobující odlamování celých velkých pískovcových šupin, a zejména pak vlhkost vztlínající na úpatí skal a s ní související intenzivní solné a mrazové zvětrávání. Nejčastěji jde o kombinovaný účinek několika hlavních procesů, které poškozují pískovcové masív, způsobují mechanické opadávání i chemický rozklad horniny a tím se výklenky ve skalách neustále prohlubují.

Všechny typy převisů většího rozsahu poskytují turistům vítaný úkryt před nevlídným počasím – větrem, deštěm i sněhem či naopak před intenzivním slunečním svitem. Jsou prostě ideálním místem k zastavení a odpočinku. V dávné minulosti byly též využívány jako obydlí místních obyvatel – našich prapředků a proto mají velký význam i jako **archeologická naleziště**. Jde o unikátní typ lidských sídlišť. Na území národního parku bylo provedeno několik archeologických průzkumů - nejrozsáhlejší

Dřevěná, dnes již neexistující stavba vybudovaná pod převisem zvaným Březák.

Foto z r.1999: V. Sojka

Velký pískovcový převis v Pravčickém dole.

Foto: V. Sojka

byl výzkum vedený doc.J.Svobodou z Archeologického ústavu AV ČR Brno. Uložení hromaděné dlouhodobě pod úpatím skal (tzv. sedimentární výplně převisů) bývají obvykle jeden až dva metry mocné a kromě možné přítomnosti archeologických nálezů mají po důkladném prozkoumání taktéž nenahraditelný význam pro rekonstrukci paleoklimatu i celkové poznání vývoje pískovcové krajiny v holocénu (tj. mladším období čtvrtohor).

Po staletí byly skalní převisy člověkem využívány ale rovněž byly činností člověka **poškozovány a ničeny**. Na území Českého Švýcarska bylo běžné vytváření různých úprav převisů pro přenocování i budování větších dřevěných staveb vyžadujících tesání do pískovce a obrušování jeho částí. Časté pálení ohňů způsobilo místní tepelné poškození pískovce a jeho následný rozpad. Docházelo rovněž k ničení ojedinělých archeologických vrstev ležících

někdy pouhých 30 až 40 cm pod povrchem, a to jak vlivem činnosti organismů (nejčastěji mělké úkryty prasat a smíčí zvěře, dále chodby a nory hlodavců i větších savců – lišek a jezevců nebo činnost mravčků apod.), tak i vlivem aktivit "hledáčů pokladů" vybavených detektory kovů a zejména pak opakovaným ukládáním odpadu a popela turisty (běžnou praxí trempů je "ekologické" zakopávání odpadků do země, které je přírodě spíše na obtíž a navíc ničí tolik cenné doklady o životě našich předků).

V současné době není na základě návštěvního řádu NP ČŠ povoleno ve volné přírodě (tedy ani pod převisy) tábořit, rozdělat ohně a nocovat.

K nejznámějším skalním převisům v Českém Švýcarsku náleží např. *Baizerovo ležení*, *Memento Mori*, *Březák*, *Militant*, *Jeskyně Českých bratří*, *Jánský převis*, *Jeskyně víl*, *Velký pruský tábor* a mnoho dalších. K některým z nich se váží staré pověsti či skutečné historické události, které dokládají dobové rytiny ve skále. Převisy jsou hojně navštěvovány i pro své osobité kouzlo, zvláštní nádech tajemna či zajímavou ledovou výzdobu.

Pro ty z vás, jež máte zájem dozvědět se více o výsledcích průzkumu převisů v NP České Švýcarsko i v jiných pískovcových oblastech doporučuji obsáhlou publikaci zpracovanou týmem odborníků z různých vědeckých oborů: Svoboda, J. (ed.) (2003): *Mezolit severních Čech (komplexní výzkum skalních převisů na Českolipsku a Děčínsku, 1978-2003)*. Dolno-vestonické studie, svazek 9/2003. Archeologický ústav AV ČR, Brno. Zuzana Vařilová

Ledová výzdoba tvořící se každoročně v Jeskyni víl v Kyjovském údolí.

Foto: Z.Vařilová

Nebezpečný smrk u Hřenska

V úterý 10. 1. 2006 v dopoledních hodinách byl řízeně vyvrácen smrk asi 450 m nad Třemi prameny, který se po větrných poryvech v pátek 16. 12. 2005 nebezpečně naklonil a hrozil pádem na komunikaci Hřensko - Mezní Louka.

Vzhledem k jeho impozantním parametrům (výška cca 50 m, objem cca 8,5 m³, stáří přes 200 let) si celá akce žádala důkladné zvážení metody, použitých prostředků a pečlivou přípravu (mimo jiné i krátkou uzávěru komunikace a přerušování dopravy).

Postup byl následující: pracovník skalní čety S. Feigl vylezl s použitím stupaček do poloviny výšky stromu, přes kladku vytáhl vzhůru s pomocí autora a svého kolegy, L. Zemaňa dvě ocelová lana lesnických traktorů a v této výši je připevnil. Následně slanil dolů a všich-

ni jsme se uchýlili do bezpečné vzdálenosti. Snahou bylo synchronizovaným navíjením lan vyvrátit a strhnout smrk mimo komunikaci. Bohužel, již při napínání prvního lana smrk velice ochotně povolil a skončil rozlomený na tři části šikmo přes komunikaci. Pomocí navijáků byly ale jednotlivé díly rychle staženy mimo a smrk zůstane ležet podél komunikace, dokud nepodlehne přirozenému rozkladu.

Na celé akci se podíleli jak zaměstnanci Správy NP České Švýcarsko, tak externí pracovníci. Mimo zmíněných skaláků to byli pracovníci lesní správy, za všechny je třeba zmínit alespoň vedoucího R. Mareše, technika P. Moravce, adjunkta J. Honzika a revírníka E. Němce. Externí spolupracovníky s lesnickými traktory byli M. Jankovič st., M. Jankovič ml. a J. Marek. **Petr Kočka**

Soutěže pro zvědavé a fotografující návštěvníky NP

Jako každým rokem vyhláší i letos Správa NP České Švýcarsko soutěže pro malé i velké milovníky zdejší jedinečné přírody. Zajímáte se o život zvířat a rostlin, rádi listujete přírodovědnými knížkami a atlasy, brouzdáte po internetu nebo spíš dáváte přednost osamělým toulkám přírodou s fotoaparátém na krku? Jestliže jste si aspoň na jednu z předešlých otázek mohli odpovědět ano, pak právě vám jsou naše soutěže doslova „šité na míru“.

Tak tedy nváhejte a zapojte se do soutěžního klání. Na ty nejlepší z vás čekají zajímavé ceny, jakými jsou např. nádherné fotografické publikace o Českém Švýcarsku od autorů Natálie Belisové, Zdeňka Patzelt a Václava Sojky, či volná vstupenka do areálu Pravčické brány. Vítěz fotografické soutěže se může těšit na hodnotné ceny od firmy CANON CZ, generálního partnera národních parků České republiky.

A jaké soutěže jsme pro vás letos připravili?

6. ročník vědomostní soutěže „Za poznáním Českého Švýcarska“

Téma: PŘÍRODA SE VRACÍ - mizející a vyhynulé druhy zvířat a rostlin opět v Českém Švýcarsku

Losos obecný - symbol úspěšných zvířecích návratů do přírody Národního parku České Švýcarsko.

Foto: Z. Patzelt

- 10 kvízových otázek, u kterých budete vybírat vždy jednu správnou odpověď z několika možností, vás zavede do světa zvířat a rostlin, jež kdysi ze zdejší přírody vinou člověka téměř nebo úplně vymizely, ale kterým se podařilo vrátit a obsadit znovu svá dávná útočiště. A byl to opět člověk (tentokrát člověk rozumný a přírodu milující), který jim v tom musel pomoci a stále pomáhá.

- otázky a další podrobnější informace naleznete na internetových stránkách Správy NP www.npcs.cz

- soutěž je určena jednotlivcům bez rozdílu věku

- uzávěrka soutěže je 30. září 2006

7. ročník fotografické soutěže „Náš Národní park České Švýcarsko“

Téma: NA HRANICI DNE A NOCI - ranní a podvečerní nálady Českého Švýcarska

- každý fotograf krajiny dobře ví, že nejlepší dobou k pořízení kvalitního snímku je těch několik desítek minut, kdy slunce je nízko nad obzorem, kopce a skály plasticky vystoupí z krajiny a barvy přírody se projasní a vyčistí. Když se k tomu přidá pár bizarních mraků na obloze či mlha líně se převalující v chlad-

ných roklích, je „zaděláno“ na snímek, který potěší nejen duši autora, ale také porotu naší soutěže

- soutěž je určena všem amatérským fotografům od 12 let

- uzávěrka soutěže je 30. září 2006

Důležité informace:

■ Své odpovědi a fotografie (popř. CD nebo disketu s digitálními fotografiemi) opatřete jménem a přesnou adresou (povinně uveďte poštovní adresu, kterou popř. doplňte adresou e-mailovou), uveďte svůj věk, u fotografií též název snímku a pošlete nám je na adresu: Správa NP České Švýcarsko, Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa. Obálku označte viditelně heslem „VĚDOMOSTNÍ SOUTĚŽ“ nebo „FOTOGRAFICKÁ SOUTĚŽ“. Odpovědi na vědomostní soutěž a digitální fotografie nám můžete poslat také e-mailem na adresu: r.nagel@npcs.cz (do předmětu opět uveďte „vědomostní soutěž“ nebo „fotografická soutěž“). Neoznačené nebo neúplně označené práce nebudeme moci do soutěže přijmout.

■ Každý fotograf může do soutěže zaslat maximálně 10 fotografií. Minimální formát přijímaných fotografií je 9 x 13 cm, maximální velikost A3 (30 x 42 cm). Účastí ve fotografické soutěži autor souhlasí s uveřejněním své fotografie na slavnostním vyhlášení vítězů. Se svolením autora může organizátor soutěže využít fotografie k dalším účelům (výstavy, uveřejnění v publikačních a propagačních materiálech Správy NP České Švýcarsko, uveřejnění v médiích a na internetových stránkách organizátora a partnerů soutěže). Fotografie vracíme autorům na vyžádání.

■ Vítěze budeme informovat osobním dopisem o podrobnostech slavnostního vyhlášení vítězů a předání cen (místo, datum, čas). Ostatní účastníci naleznou tyto informace během října na stránkách www.npcs.cz.

■ Vaše otázky rádi zodpovíme (tel.: 412 354 048, 737 276 857, e-mail: r.nagel@npcs.cz)

Richard Nagel

Žabí koncert na Správě Národního parku aneb Jak jsme si připomněli Světový den vody

Hned na začátek kalendářního jara, přesněji na 22. březen, připadá jeden z významných dnů životního prostředí - **Světový den vody**. Tento den bychom se měli zamyslet nejen nad problémem neustále se zvyšující spotřeby pitné vody na Zemi, rozšiřování plochy pouští a podobnými tzv. „globálními problémy lidstva“. Měli bychom se také podívat na to, jak je to s naší spotřebou vody v domácnostech, v práci, na zahrádkách apod. Ale ani v případě, že s vodou zacházíme sami šetrně, nemůžeme ještě říct, že „už přeci víc udělat nemůžeme!“. Není to tak docela pravda. Nezapomínejme, že na tom, jak my, lidé, hospodaříme s vodou, závisí život řady druhů zvířat a rostlin. Nestáčí tedy jen s vodou šetřit, ale také ji zbytečně neznečišťovat a nelikvidovat zdánlivě bezvýznamné louže a rybníčky, které jsou útočištěm řady organismů.

Mlok skvrnitý - silně ohrožený druh naší přírody a vzácný obyvatel chladných a vlhkých rókli Českého Švýcarska.

Foto: Z. Patzelt

Jednou z neohroženějších skupin živočichů, jejichž existence je doslova životně závislá na tom, jak my lidé pečujeme o vodu v krajině, o čistotu potoků, řek, rybníků a tůňek, jsou obojživelníci. A právě těmto podivuhodným suchozemským obratlovcům a možnostem jejich ochrany byla věnována přednáška „**Ochrana obojživelníků v NP České Švýcarsko a CHKO Labské pískovce**“, která se uskutečnila ve středu 22. března v zasedací místnosti Správy NP České Švýcarsko v Krásné Lípě.

V jejím průběhu měli účastníci možnost seznámit se se všemi druhy obojživelníků vyskytujícími se na tomto území (včetně ukázek hlasových projevů) a s konkrétními projekty jejich ochrany. Bohužel některé druhy, jako např. ropuchu zelenou, rosničku, či tajemnou blatnici skvrnitou již člověk svou rušivou činností (znečištění vody, likvidace vodních ploch atd.) z této oblasti vytlačil. Naštěstí se však najdou také lidé, kteří obojživelníkům pomáhají, ať už během jejich jarního tahu přes frekventované silnice, či budováním a obnovou vhodných stanovišť pro jejich rozmnožování. Ing. Pavel Benda, PhD. ze Správy CHKO Labské pískovce tak např. představil několik úspěšných projektů obnovy vodních tůň a nádrží v CHKO a Jakub Juda ze základní organizace ČSOP Tilia Krásná Lípa seznámil zúčastněné s projektem záchrany obojživelníků (především ropuchy obecné, čolka obecného, čolka horského) během jejich jarní-

Ropucha zelená, tento nápadně zbarvený teplomilný druh žáby, žije jen několik desítek metrů od hranice CHKO Labské pískovce v Českém středohoří.

Foto: P. Bauer

ho tahu přes frekventovanou silnici k rybníkům v obci Doubice. Neplánovaným, o to však příjemnějším a přínosným zpeřtřením programu byla výměna zkušeností mezi přizvanými přednášejícími a M. Waldhauserem - pracovníkem Správy CHKO Lužické hory, který se také věnuje ochraně obojživelníků a který se přednášky účastnil jako posluchač.

Právě taková neformální diskuse může někdy vyústit ve spolupráci i na konkrétním ochranářském projektu a už jen z tohoto důvodu mají určité podobné akce pro veřejnost smysl.

Škoda jen, že si na přednášku neudělalo čas více krásnolipských, kteří to mají na Správu co by kamenem dohodil... čest místních tak reprezentovali aspoň členové dětského přírodovědného oddělení Ranger, ve kterých se nám snad aspoň trochu daří vzbudit aktivní zájem o ochranu krásné přírody Českého Švýcarska.

Richard Nagel

České Švýcarsko - zpravodaj Správy Národního parku České Švýcarsko, ročník 5, číslo 1/2006, č. reg.: MK ČR E 13314.

Vydává: Správa Národního parku České Švýcarsko, Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, tel./fax: +420-412 354 055.

Redakce: Natalie Belisová, Spolupráce: Handrij Hartel, Zdeněk Patzelt, Václav Sojka, Grafická úprava: Pavel Panenka (panenka@principdc.cz), Tisk: Delta Print, Říční 66, Děčín XXXII, Vyšlo v květnu 2006. Neprodejné.

Canon - hlavní partner NP České Švýcarsko